

Sensorveiledning

JUS1111 – Privatrett I, høst 2023

1 Innledning

Oppgaven består av en praktikum som skal løses på 4 timer. Oppgaven reiser spørsmål innen kjøpsrett. Kandidatene skal selv finne og identifisere de overordnede problemstillingene som oppgaven reiser, og selvsagt de mer presise rettslige spørsmålene knyttet til lovens vilkår og rettsvirkninger. Oppgaveteksten og gjengivelse av anførsler er lagt opp slik at det bør være forholdsvis tydelig hvilke hovedspørsmål som skal drøftes. Det er imidlertid en rekke ytterligere spørsmål som kan tas opp, og oppgaven fremstår samlet sett som omfattende for den tid som er satt av.

Eksamen gjennomføres som hjemmeeksamen. Den skal sensureres som bestått/ikke bestått.

Karakterskalaen er angitt slik:

«For både eksamen og skriveøvelsene brukes karakterskala bestått/ikke bestått. For å oppnå resultatet bestått må man oppfylle kravene til læringsutbytte slik det fremgår av emnebeskrivelsen, og ha tilfredsstillende kunnskaper, ferdigheter og generell kompetanse.»

Hvilke krav som stilles til kunnskap, ferdigheter og generell kompetanse er inntatt på emnesiden: <https://www.uio.no/studier/emner/jus/jus/JUS1111/>.

2 Pensum og læringskrav

Alternativ hovedlitteratur i kjøpsrett er Viggo Hagstrøm (ved Herman Bruserud), Kjøpsrett, 2. utg. eller Erling Selvig og Kåre Lilleholt, Kjøpsrett til studiebruk, 6. utg., https://bibsys-k.alma.exlibrisgroup.com/leganto/readinglist/lists/17237606620002204?institute=47BIBSYS_UBO&auth=SAML.

I læringskravene for kjøpsrett heter det blant annet:

«Kunnskaper

Studenten skal ha **gode kunnskaper** om:

- Innholdet av selgerens plikter (tingens egenskaper m.m., når og hvor tingen skal leveres)
- Innholdet av kjøperens plikter (hva som skal betales, når det skal betales)
- Kjøperens krav som følge av avtalebrudd fra selgers side i form av forsinkelse

- Kjøperens krav som følge av avtalebrudd fra selgers side i form av mangler ved salgsgjenstanden
- Selgerens krav som følge av avtalebrudd fra kjøperens side

Studentene skal **ha kjennskap til**:

- Prinsippene for erstatningsutmåling ved avtalebrudd...»

Temaene som tas opp i oppgaven faller i hovedsak inn under de kravene som studentene skal ha «gode kunnskaper om».

Opgaven reiser imidlertid også et spørsmål om skille mellom direkte og indirekte tap etter kjøpsloven § 67, som normalt omtales som et utmålingsspørsmål. Etter læringskravene kreves det bare kjennskap til prinsippene for erstatningsutmåling. Formuleringen er noe uklar, men det er nærliggende å forstå den slik at skillet mellom direkte og indirekte tap bare er «kjennskap»-stoff. De studentene som sliter med dette skille bør dermed ikke trekkes videre for det. Som jeg kommer tilbake til nedenfor, er dette heller ikke noen stor del av oppgaven.

3 Kommentarer til oppgaven

3.1 Innledning

Kandidatene skal ta stilling til en tvist mellom Peder Ås og bilforhandleren Tut&Kjør. Tvisten gjelder et erstatningskrav knyttet til en forsinket bil-leveranse og et mangelskrav knyttet til retting. Begge kravene reiser krevende rettslige spørsmål – både tolkningsspørsmål og konkrete subsumsjonsvurderinger.

Mange kandidater vil nok starte med å angi tvisten og kravet, og kanskje også det rettslige grunnlaget, og forklare hvorfor kjøpsloven og ikke forbrukerkjøpsloven, kommer til anvendelse. Studentene er nokså drillet i dette gjennom kursundervisningen. Kandidater som viser i den nærmere drøftelsen at de har oversikt over disse spørsmålene, skal ikke trekkes selv om dette ikke angis innledningsvis. Det er klart at det er kjøpsloven som skal anvendes i denne oppgaven, og de kandidatene som legger kjøpsloven til grunn uten nærmere begrunnelse skal ikke trekkes for det.

3.2 Krav om erstatning for forsinket levering - ansvarsgrunnlag

Det er klart at det foreligger en forsinkelse fra Tut&Kjørs side, jf. kjøpsloven § 22. Spørsmålet blir om det er grunnlag for erstatning.

Det er ingen holdepunkter for feil eller forsømmelser fra Tut&Kjørs side, jf. kjøpsloven § 27 (5), og de fleste kandidater vil nok gå rett på kontrollansvaret/hindringsfritaket etter kjøpsloven § 27 (1) og (2). Som jeg kommer tilbake til, er kjøpers økonomiske tap nok indirekte tap, og dermed ikke dekket av kontrollansvaret/hindringsfritaket. Kandidatene skal uansett drøfte seg igjennom vilkårene for erstatningsansvar.

Det som eventuelt kan være en hindring i dette tilfelle, er sperringen av Suez-kanalen på grunn av grunnstøting. Denne omstendigheten rammer direkte leveransen fra Vesla til Tut&Kjør, siden

levering skal skje på havna i Storevik, og indirekte den videre leveranse fra Tut&Kjør til Peder Ås. Oppgaven reiser dermed spørsmål om fritak for erstatningsansvar ved såkalt «dobbel force majeure» eller dobbelt hindringsfritak, jf. kjøpsloven § 27 (1) og (2). Dette er kompliserte regler, som kan gripes an på litt ulikt vis, og der studentene nok kan bomme en del før det trekkes i retning av ikke-bestått.

Tilføyd etter sensormøte:

Det er få av studentene som tar opp spørsmålet om dobbelt hindringsfritak, jf. kj.l § 27 (2). En fornuftig drøftelse av fritaksvilkårene i § 27 (1) vil være en tilfredsstillende besvarelse av dette spørsmålet. På bakgrunn av erfaringene fra sensormøte er kommentarene til kj.l. § 27 noe omskrevet. I det videre kommenteres drøftelsen av fritaksvilkårene i kj.l. § 27 (1) først, før det knyttes noen merknader til regelen om dobbelt hindringsfritak.

Det er vanlig å angi fire kumulative vilkår for fritak: (1) hindring, (2) utenfor selgers kontroll», (3) som selger ikke med rimelighet kunne ventes å ha tatt i betraktning på avtaletiden, og (4) som selger ikke med rimelighet kunne ventes å unngå eller overvinne følgene av. Det er ikke gitt at dette er den beste inndelingen, idet det er nær sammenheng mellom flere av vilkårene. Det sentrale bør være om studentene drøfter seg igjennom ordlyden i bestemmelsen på en god måte.

Tolkningen av vilkåret «utenfor selgerens kontroll» er usikker. I Rt. 2004 s. 675

Agurkpinningdommen fremhevet Høyesterett at mangelen lå innenfor det selgeren objektivt sett hadde kontroll over. Det forelå mangelfrie varer på markedet som objektivt sett var tilgjengelige. Tilsvarende finner man bemerkninger i forarbeidene til § 27 om hva selger i prinsippet har kontroll over, og at forhold som direkte eller indirekte beror på selgerens tiltak eller handlinger er innenfor selgerens kontroll. Samtidig er det både i undervisningen og i teori tatt til orde for at kontrollvilkåret kan ha et annet innhold ved forsinkelse enn ved mangler, og at det avgjørende i forsinkelsestilfellene (fortsett) er hva selger praktisk sett kan kontrollere eller påvirke.

En annen mulig tolkning er at Agurkpinningdommen må forstås på bakgrunn av at «hindringen» i den saken var en typisk risiko, og ikke et ekstraordinært forhold. Der oppfyllelse hindres av et ekstraordinært forhold må selgerens praktiske påvirkningsmuligheter være avgjørende. Der hindringen skyldes en typisk fare forbundet med selgers oppfyllelse/oppfyllelsmåte, er det uansett ansvar. En slik tilnærming er antydning i min bok Hindringsfritak fra 2010.

Det sier seg selv at det ikke kan forventes at kandidatene skal gå dypt inn i tolkningen av kontrollvilkåret. Kandidater som uten videre legger til grunn at kontrollvilkåret skal tolkes som et spørsmål om hva selger med rimelighet, eller praktisk sett, kan forventes å kunne påvirke, vil kunne få en nokså kort drøftelse/subsumsjon, der hindringen anses for utenfor kontroll. Kandidater som tar opp Agurkpinningdommen og hvilken overføringsverdi den skal ha ved forsinkelse, vil måtte drøfte et komplisert tolkningsspørsmål, og kommer de i tillegg fram til at resonnementet i dommen har overføringsverdi, vil de ende i nokså kompliserte (og litt merkverdige) subsumsjonsdrøftelser, som for eksempel om bilen var tilgjengelig på markedet hos andre enn produsenten. Disse kandidatene bør ikke trekkes, selv om drøftelsen ikke blir så god.

Tilføyd etter sensormøte:

Det er få studenter som problematiserer tolkningen av kontrollvilkåret. De fleste legger uten videre til grunn en praktisk kontrollvurdering. Det må anses som en tilfredsstillende tolkning av kontrollvilkåret ved forsinkelse.

Det er ingen holdepunkter i oppgaven for at selger med rimelighet kunne ha tatt hindringen i betraktning på avtaletiden eller unngått eller overvunnet den, og noen omfattende drøftelse av disse spørsmålene kan ikke forventes.

De studenter som går inn på regelen om dobbelt hindringsfritak og viser at de har forstått regelen, bør premieres godt. Etter kjl. § 27 (2) fritas Tut&Kjør bare for erstatningsansvar om grunnstøtingen også er en hindring som fritar Vesla Ltd. for ansvar. Begrunnelsen er at Tut&Kjør ellers forutsettes å kunne kreve regress overfor Vesla Ltd. for det tap de må dekke overfor Peder Ås.

Kjøpsloven § 27 (2) omfatter omstendigheter som rammer ulike grupper av tredjemenn på selgers side. Vesla Ltd er antakelig ikke en tredjemann som Tut&Kjør har gitt i oppdrag å oppfylle kjøpet, jf. første punktum. Vesla Ltd skal levere bilen til Tut&Kjør, og har ikke fått i oppdrag å oppfylle direkte til Peder Ås. Om Vesla Ltd er en «leverandør som selgeren har brukt» eller «noen annen i tidligere salgslodd», kan diskuteres, men det synes mest nærliggende å anse Vesla Ltd (produsenten) som et tidligere salgslodd. Om Vesla Ltd. selv står for transporten eller benytter en fraktfører, har neppe noen avgjørende betydning.

Det er ingen holdepunkter for at Vesla kunne startet transporten tidligere, og når først begivenheten hadde inntruffet var transport rundt Afrika det nærliggende handlingsalternativet. Et mulig spørsmål er om Vesla med rimelighet kunne overvunnet hindringen på annet vis, som for eksempel å ha skaffet en bil som oppfyller Peders krav fra annet hold, men oppgaven gir intet grunnlag for å drøfte det. Det er nærliggende å falle ned på at fritaksvilkårene er oppfylt for Veslas del, men som vanlig er konklusjonen underordnet.

Enkelte studenter drøfter fritaksvilkårene samlet for både Tut&Kjør og Vesla Ltd., og kommer ganske greit i mål med det.

3.3 Krav om erstatning for forsinket levering – direkte eller indirekte tap

Oppgaven legger ikke opp til noen drøftelse av kravet til årsakssammenheng, jf. kjl. § 67 (1) («... det tap ..., som den annen part er påført ved kontraktbruddet.»).

Tut&Kjørs anførsel om at Peder ikke har opplyst om at han skulle benytte bilen til taxikjøring, og at de uansett ikke kan holdes ansvarlig for redusert omsetning i Peders næringsvirksomhet, bør forstås som en henvisning til skille mellom direkte og indirekte tap, jf. kjl. § 67 (2) og (3). Peders tap som følge av forsinket oppstart av taxivirksomhet, faller inn under ordlyden i kjl. § 67 (2) («tap som følge av minsket eller **bortfalt** produksjon eller **omsetning**») (min utheving). Noe grunnlag for å tolke ordlyden innskrenkende, kan jeg ikke se at foreligger. Tapet er dermed indirekte og omfattes ikke av kontrollansvaret/hindringsfritaket, jf. kjl. § 67 (2) og § 27 (4).

Enkelte kandidater vil nok også ta opp om et slikt tap var påregnelig for selger, jf. § 67 (1) annet punktum («tap som en med rimelighet kunne ha forutsett som en mulig følge av kontraktbruddet»).

Etter min vurdering er det rimelig klart at tapet er påregnelig, men det er selvsagt helt i orden å drøfte dette kort.

Tilføyd etter sensormøte:

Det er mange studenter som ikke tar opp spørsmålet om tapet er direkte eller indirekte, eller får lite ut av det. Det trekker selvsagt noe ned, men skal ikke tillegges stor vekt ved vurderingen av om oppgaven samlet sett er tilfredsstillende besvart.

3.4 Mangel og selgers rett til retting

Det er enighet om at bulken er en mangel, og dette skal ikke drøftes.

Selger krever å få benytte sin retterett til å skifte ut støtfangeren med bulk med en støtfanger som er laget til en eldre modell og som ikke oppfyller de nyeste miljøstandarder. Peder bestrider dette, og krever en støtfanger i samsvar med de nyeste miljøstandarder.

Tilføyd etter sensormøte:

De fleste studenter går direkte til kjøpers krav på retting etter kjl. § 34, og drøfter ikke selgers retterett etter kjl. § 36. Det sentrale spørsmålet blir da om kjøpers krav om retting med ny støtfanger (i samsvar med de nyeste miljøstandarder) vil «volde selgeren urimelig kostnad eller ulempe». Det vil trekke opp om studentene ved denne drøftelsen tar utgangspunkt i kravene til kontraktsgjenstanden, og de opplysninger selger ga på hjemmesiden om at bilen var i samsvar med de nyeste miljøstandarder, jf. kjl. § 18 (1). Har kjøper krav på en bil som for alle deler oppfyller de nyeste miljøstandarder, er det neppe en urimelig kostnad eller ulempe for selger å rette slik at bilen blir kontraktsmessig.

Enkelte overser sammenhengen mellom retting og kravene til kontraktsgjenstanden, men det er et såpass avansert poeng at en fornuftig drøftelse av selgers kostnader og ulemper uansett kan være en tilfredsstillende besvarelse av dette spørsmålet.

Flere studenter drøfter reglene om omlevering i stedet for retting. Det er en misforståelse å trekke inn reglene om omlevering av tingen selv om en del skiftes ut. En fornuftig drøftelse av vilkårene for omlevering vil imidlertid kunne lede til mange av de samme vurderingene som ved retting, og vil etter omstendighetene kunne være en tilfredsstillende besvarelse av spørsmålet.

Oppgaven legger opp til at studentene også bør drøfte selgers retterett, jf. kjl. § 36. Har selger rett til å rette med en ny funksjonell støtfanger, som dog ikke oppfyller de nyeste miljøstandarder? Og hva blir løsningen om kjøper, isolert sett, kan kreve ny støtfanger, som oppfyller de nyeste miljøstandarder, jf. kjl. § 34, samtidig som selger, isolert sett, har rett til å rette med ny funksjonell støtfanger fra tidligere modell, jf. kjl. § 36? Det er nærliggende å forstå kjl. § 36 slik at selgers retterett må avhjelpe mangelen og ikke skape en ny mangel. Siden det er så få studenter som ser denne problemstillingen, utredes den ikke nærmere her.

4 Bedømmelsen

De sentrale problemstillingene gjelder innholdet i kontrollansvaret/hindringsfritaket og kjøpslovens rette-regler. Dette er sentrale temaer både i undervisningen og i pensum. Oppgaven må likevel anses som krevende. Det er få «standard-problemstillinger». Det er viktig at det ikke stilles for strenge krav.

Generelt må bedømmelsen av denne oppgaven ta høyde for at det er mange spørsmål som skal gjennomgås. Det er sannsynlig at flere kandidater vil komme i tidsnød. Det vil ikke være nødvendig at samtlige spørsmål som er gjennomgått her er besvart. For å bestå må kandidaten normalt vise tilfredsstillende kunnskaper på begge de sentrale deler av oppgaven (forsinkelse- og mangelspørsmålet).

Tilføyd etter sensormøte:

De studenter som har funnet fram til kjl. § 27 (1) og kjl. § 34/§ 36 og har foretatt en tilfredsstillende drøftelse av vilkårene i disse bestemmelsene, vil normalt ha bestått prøven.

De samme vil gjelde for de studenter som har drøftet de tilsvarende bestemmelser i forbrukerkjøpsloven på fornuftig vis. Disse studentene må dog trekkes noe for å ha funnet fram til feil lov, og særlig der begrunnelsen er svak eller utelatt, men de skal ikke trekkes for følgefeil.

Enkelte studenter har drøftet erstatningskravet etter reglene om erstatning utenfor kontrakt (deliktsretten). Jeg kan vanskelig se at det kan begrunnes på en faglig tilfredsstillende måte.

Oppgaven antas ellers å være godt egnet til å teste kandidatene i læringskravet om å "identifisere rettslige problemstillinger i et saksforhold", og "drøfte og løse konkrete rettsspørsmål innenfor kjøpsretten.

Eksamen i JUS1111 er en hjemmeeksamen, og enkelte besvarelser inneholder omfattende eller standardiserte redegjørelser for tolkningen av lovens vilkår, som synes forberedt i forkant og klippet inn i besvarelsen. En tilbakemelding fra tidligere sensormøter er at flere studenter tenderer mot å gjengi rettskilder, særlig dommer, uten at det fremgår klart hvorfor det er relevant og av betydning for det konkrete rettsspørsmålet. Det skal ikke gis uttelling for slike redegjørelser. Kurslærerne på første semester har blitt mer oppmerksomme på denne utviklingen, og studentene har nok fått ganske klare advarsler mot en slik skriveform. Forhåpentligvis, har det medført at studentene dette semesteret bare fremhever de rettskilder som brukes aktivt i drøftelsen av *tolknings- eller subsumsjonsspørsmål*.

Anders Mikelsen